विशिष्टाचार्यस्य पाठ्यक्रमः

(संस्कृतसाहित्यविभागः)

प्रथमषाण्मासिकः

प्रथमपत्रम् MPHLSSS 101 –

गवेषणा-पद्धतिः

अधिगमोद्देश्यानि -

- नवीनानुसन्धातॄणां शोधोपयोगितापुरस्सरं तस्य स्वरूपबोधः।
- शोधार्थिनाम् अनुसन्धाने समागतानां तत्सम्बद्धविशयाणां परिचयप्रदानम्।
- अनुसन्धानात् प्राक् समस्याचयनं शोधपद्धतीनां परिज्ञानम्।
- व्यवस्थितप्रयत्नैः शोधसिद्धान्तानां परिज्ञानम्।
- व्याकरणादिज्ञानपुरस्सरमनुवादकलायां कौशलसम्पादनम्।
- शोधकार्ये प्रयोगभूतानां संगणकविषयाणामवबोधनम्।
- पारम्परिकशास्त्रार्थविचारपरम्परायाः परिज्ञानम्।

पूर्णाङ्कः – ७० क्रेडिट – ६

प्रथममानकः - शोधकार्यस्य मौलिकी अवधारणा – १.५

शोधसंज्ञा, शोधकार्यस्य उद्येश्यम्, शोधप्रकृतयः, शोधप्रकाराः, शोधसमस्याः, शोधकार्ये सामान्यावधानता, शोधप्रबन्धे भूमिका-उपसंहारयोः महत्त्वम्, शोधप्रबन्धनिर्माणस्य विधिः, शोधपद्धतयः।

द्वितीयमानकः - १.५

शोधविषयनिर्वाचनम्, शोधविषयानां प्राथमिकतथ्यादिसंग्रहः, प्रकल्पप्रस्तावम्, शोधसारलेखनम्, पाण्डुलिपिविज्ञानम्, शोधरचनायां संस्कृत-पत्र-पत्रिकाणां महत्त्वम्।

तृतीयमानकः - **१.५**

सामान्यसंस्कृतव्याकरणम्, अनुवादकला, अनुवादस्य प्रकाराः, लिप्यन्तरीकरणम्, पारम्परिकशास्त्रार्थविचारप्रक्रिया, प्रतिज्ञा-हेत्वादिनां पारिभाषिकशब्दानां परिचयः ।

चतुर्थमानकः - **१.५**

शोधनीतयः, संगणककौशलम् (Page Maker, MS Office, Internet)-प्रभृतिनाम् अनुप्रयोगाणां परिचयः, ईक्षुसंशोधनप्रक्रिया ।

परिणामाः –

- शोधप्रारूपनिर्माणे नवीनानुसन्धातारः सक्षमा भविष्यन्ति ।
- समस्यागतानां विषयाणां विवेचनपुरस्सरं सारतत्त्वप्रदायके शोधप्रबन्धनिर्माणे दक्षा भविष्यन्ति।
- शोधार्थिनाम् अनुसन्धाने समागतानां तत्सम्बद्धविषयाणां परिचयप्रदानम् ।
- अनुसन्धानात् प्राक् समस्याचयनं शोधपद्धतीनां परिज्ञानम् ।
- व्यवस्थितप्रयत्नैः शोधसिद्धान्तानां परिज्ञानम्।
- व्याकरणादिज्ञानपुरस्सरमनुवादकलायां कौशलसम्पादनम् ।
- शोधकार्ये प्रयोगभूतानां संगणकविषयाणामवबोधनम् ।
- पारम्परिकशास्त्रार्थविचारपरम्परायाः परिज्ञानम् ।

सहायकाग्रन्थाः –

- Elements of Research Methodology in Sanskrit - Keshab Chandra Das, Chaukhamba Sanskrit Sansthan, Varanasi.
- Biswalipir Bhumika – Narayana Das, Bina Library, Guwahati.
- Sanskrit Sodha Prabidhi, Sharada Sanskrit Sansthan, Varanasi.
- Research Methodology, Methods and Techniques, New Age International (P) Ltd. Publishers, New Delhi.

द्वितीयपत्रम् MPHLSS 102 -

संस्कृतालङ्कारशास्त्रं संस्कृतसाहित्यञ्च

अधिगमोद्देश्यानि (Learning Objectives) :-

- छात्राः भारतीयसाहित्यविद्याया उत्पत्तिर्विकासश्च ज्ञातुं शक्नुवन्ति ।
- छात्रा अर्वाचीनसंस्कृतसाहित्येतिहासविषयकं ज्ञानं लब्धुं शक्नुवन्ति।
- आधुनिकसंस्कृतसाहित्यस्य प्रवृत्तिं च ज्ञातुं शक्नुवन्ति छात्राः ।
- अनेन प्राचीनभारतीयमणिषीणां वैज्ञानिकचर्चाविषये ज्ञातुं शक्नुवन्ति।
- अनेन सुबन्धु-बाणभट्टादिकवीनां गद्यशौलीं ज्ञातुं शक्यते ।

पूर्णाङ्कः – ७० **क्रेडिट – ६**

प्रथममानकः – **भारतीयसाहित्यविद्या** २

- संस्कृत / भारतीयसाहित्यविद्याया उत्पत्ति विकाशश्च
- भरतमुनेः नाट्यशास्त्रे निर्वाचितविषयाः

द्वितीयमानकः – प्राचीनभारतीयवैज्ञानिकसाहित्यम् १

- आयुर्वेदः, ज्योतिषम्, गणितशास्त्रम्, कृषिविज्ञानम् वास्तुशास्त्रश्च ।

तृतीयमानकः – **आधुनिकसंस्कृतसाहित्यम्** २

- आधुनिकमहाकाव्यसाहित्यम्
- आधुनिकनाट्यसाहित्यम्
- आधुनिकगद्यसाहित्यम्

चतुर्थमानकः – **संस्कृतगद्यसाहित्यम्** १

- संस्कृतगद्यसाहित्यस्य उत्पत्तिः विकाशश्च

- प्रमुखसंस्कृतगद्यकाव्यानि

परिणामा:(Learning Outcome) -

- छात्राः संस्कृतसाहित्यशास्त्रस्य विकासक्रमस्य ज्ञाने समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः नाट्यशास्त्रस्य विभिन्नैः पक्षैरवबोधनं विधास्यन्ति।
- छात्राः प्राचीनाधुनिकसंस्कृतसाहित्ययोर्बोधनं करिष्यन्ति।
- छात्राः संस्कृतगद्यसाहित्यविषये पारङ्गाः भविष्यन्ति।
- छात्राः प्राचीनभारतीययोर्वैज्ञानिकसाहित्यस्य ज्ञाने समर्थाः भविष्यन्ति।

सहायकाग्रन्थाः –

- भारतस्य वैज्ञानिकपरम्परा, प्रकाशकः - संस्कृतभारती, देहली ।
- नाट्यशास्त्रम् – सम्पादकः - सत्यप्रकाशशर्मा, प्रकाशकः – चैखम्बा-सुरभारती-प्रकाशनम्, वाराणसी ।
- Modern Sanskrit Literature : Some observations, By - Rita Chattopadhaya, Pub – Sanskrit Pustak Bhandar, Kolkata.
- History of Sanskrit Poetics, - P. V. Kane, MLBD, New Delhi.
- History of Sanskrit Poetics, - S. K. De, Firma KLM, Kolkata.

द्वितीयपत्रम् MPHLSD 102 - सर्वदर्शनम्

पूर्णाङ्कः – ७० क्रेडिट – ६

अधिगमोद्देश्यानि -

- **दर्शनविषयाङ्गीकुर्वाणानुसन्धातॄणां वैदिकसंहिताब्राह्मणग्रन्थयोः विद्यमानज्ञानराशेरवबोधनम्।**
- **आस्तिकनास्तिकदर्शनयोः विद्यमानानां सिद्धान्तानां परिचयः।**
- **प्रस्थानत्रय्याः परिचयपुरस्सरं वैशिष्टबोधः।**
- **दर्शने आधुनिकविचारकाणां सिद्धान्तबोधः।**
- **दर्शनेषु प्रतिपादितानां सिद्धान्तानां तुलनात्मकं चिन्तनम्।**

प्रथममानक: वैदिकसंहिता-ब्राह्मणग्रन्थयोः धर्मदर्शनम् - 1 क्रेडिट

द्वितीयमानक: आस्तिकदर्शनानि - 1 क्रेडिट

तृतीयमानकः	**नास्तिकदर्शनानि -**	**1 क्रेडिट**
चतुर्थमानकः	**प्रस्थानत्रयी -**	**1 क्रेडिट**
पञ्चममानकः	**-**	**1 क्रेडिट**

(क) आधुनिकभारतीयविचारकाः
(ख) भारतीयदर्शने शोधप्राग्रूपम्

परिणामाः -

- **अनुसन्धातारः वैदिकवाङ्मये शास्त्रेषु चोपनिबद्धेन ज्ञानेन परिष्कृता भविष्यन्ति।**
- **शोधार्थिन आस्तिकनास्तिकदर्शनेषु परस्परं शास्त्रार्थविचारेण तुलनात्मकज्ञानमवाप्स्यन्ति।**
- **अनुसन्धातारः धर्मदर्शननीतिविषयकेष्वनुसन्धानेषु प्रवृत्ता भविष्यन्ति।**

द्वितीयषाण्मासिकः

लघुशोधग्रन्थः(Dissertation)

(MPHLSS20D)

पूर्णाङ्कः – २०० **क्रेडिट – १२**

अधिगमोद्देश्यानि (Learning Objectives) :-

- अनेन छात्राणां शोधग्रन्थलेखनाय दक्षता O`द्धिर्जायते।
- अनेन छात्राः शोधप्रबन्धस्य प्रारूपनिर्माणे सक्षमाः भविष्यन्ति।
- अनेन छात्राः भिन्नं भिन्नं सामाजिकं वस्तुस्थितिमवलम्ब्य शोधप्रकल्पनिर्माणे दक्षाः भविष्यन्ति।
- अनेन छात्राः भविष्ये करिष्यमाणे 'विद्यावारिधिः' प्रभृतौ शोधकार्ये कुशलाः भविष्यन्ति।

परिणामाः(Learning Outcome) -

- छात्राः लघुशोधलेखनमाध्यमेन भविष्ये विधीयमाने शोधकार्ये विषयवस्तूनां चयनं सम्यक्तया करिष्यन्ति।
- छात्राः गवेषणायां शोधोपयोगिसामग्रीणां कुशलतया प्रयोगं विधास्यन्ति।

विशिष्टाचार्यपाठ्यक्रमाणां परिणामाः (Programme Outcomes)

- अनेन पाठ्यक्रमेण 'विद्यावारिधिः'प्रभृतिषु शोधकार्येषु विषयचयनक्षमतायाः वृद्धिर्जायते ।
- अनेन पाठ्यक्रमेण विभिन्नाभिः संस्थाभिः प्रायोजितेषु गवेषणात्मकेषु परियोजनासु भागग्रहीतुं शक्नुवन्ति।
- अनेन पाठ्यक्रमेण विश्वविद्यालयानुदानायोग-भारतीयदार्षनिकपरिषदादिषु संस्थासु वरिष्ठाध्येतृरूपेण कार्यं कर्तुं सक्षमाः भविष्यन्ति।
- अनेन पाठ्यक्रमेण देशेषु विदेशेषु च विभिन्नायां परियोजनायां कार्यसम्पादने पारङ्गताः भविष्यन्ति।
- अनेन पाठ्यक्रमेण उच्चशिक्षायां 'विशिष्टयोग्यता' इति लाभो भविष्यति।